

τοῦ Δημαράτου, διαφυγόντος τὴν τυραννίαν τῶν Κορυθαίων. Ἡ μαρτυρία αὕτη ἐπιχρῆται καὶ ὑπὸ τοῦ Πυρραίου, ὅστις ἱστορεῖ εἰς τὰ Ἀρκαδικά του, ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν « πρῶτοι διέχευαν χαλκὸν » καὶ ἀγάλματα ἐχονεύσαντο Ῥοϊκὸς τε Φιλαίου καὶ Θεόδωρος Τηλεκλέους Σάμιοι. » Ὡς ἐπίσης ἐνεχάρξαν καὶ τὴν ἐπὶ σμαράγδου περίφημον σφραγίδα τοῦ Πολυκράτους.

Ἡ ἰχνογραφία καὶ ζωγραφία, αἵτινες ἀφ' ὧν φαίνεται, ἦσαν ἄγνωστοι κατὰ τὴν Τρωϊκὴν ἐποχὴν, ἤρξαντο μὲν μεταγενεστέρως, πλὴν πρῶτος αὐτῶν ἐρευρητὴς ἐχρημάτισε κατὰ τὸν Πλίνιον ὁ Ἕλληνας Βούλαρχος, ὅστις ἤκμαζε κατὰ τὸν 8ον αἰῶνα π. χ. ἐνῶ οὐδένα σύγχρονον αὐτοῦ ἢ προγενέστερον γνωρίζομεν ὅτι ὑπῆρξεν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἀκολουθῶν ὁμοίως ἐδιδάχθησαν ἢ ἐπεννοήθησαν αἱ τέχναι ἐκεῖναι καὶ ἐνταῦθα, ἂν καὶ τὰ δοκίμια αὐτῶν μαρτυροῦν Ἕλληνικὴν προέλευσιν, διότι αἱ παρατηρούμεναι ζωγραφίαι εἴτε εἰς ναοὺς, εἴτε εἰς ἀργιλλώδη ἀγγεῖα, καλούμενα Τυρρηνικά, ὡς καὶ αἱ ἐγγλυφαὶ εἰς πολύτιμους λίθους, παριστάνουν ὀνόματα ἢ γεγονότα ἱστορίας Ἕλληνικῆς καὶ σπανίως Ἰταλικῆς. Εἰς ἐρείπια ναοῦ τινος εἰς Λανούβιον ἐσώζοντο εἰσέτι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πλινίου εἰκονογραφίαι, παριστάνουσαι τὴν Ἑλένην καὶ τὴν Ἀπαλάντην. Εἰς τινα πολύτιμον λίθον φαίνεται ἐγγεγλυμμένος ὁ Τυδεὺς εἰς θέσιν ἀνδρὸς κυρτωμένου καὶ ἀποσύροντος ἐκ τῆς κνήμης βέλος αἵματωμένον. Εἰς ἀνάγλυφόν τι ἀπεικονίζεται ὁ θάνατος τοῦ Καπανέως, κεραινοπληχθέντος ἐνώπιον τῶν Ἡλεκτριδῶν ἢ κατὰ τὸν Ἀπολλόδωρον Ἰγυγίων πυλῶν τῶν Θηβῶν.

Ἐπὶ τῶν ἀνακαλυφθέντων περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ

ἐνεστῶτος αἰῶνος ἀργιλλωδῶν ἀγγείων, εἰς τὰ ἐν Τυρρηνίᾳ, ὡς προείπομεν, κτήματα τοῦ Πρίγκηπος Κανίνου, παρατηροῦνται ἐπιγραφαὶ Ἕλληνικαί, τὰς ὁποίας ματαίως προσπαθεῖ ὁ Πρίγκηψ νὰ μεταπλάσῃ Τοσκανικὰς διὰ τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἡροδότου, βεβαιῶντος δὴθεν ὅτι τὰ Τοσκανικὰ γράμματα ὁμοίαζον μὲ τὰ Ἕλληνικὰ, ἐνῶ τοῦτο οὐδαμοῦ ἀναφέρει ὁ Συγγραφεὺς ἐκεῖνος· παρατηροῦνται εἰσέτι εἰκονογραφίαι γεγονότων ἐπίσης Ἕλληνικῶν ὡς ὁ θάνατος τοῦ Ἀχιλλέως ἐνώπιον τοῦ Νεοπτολέμου. Ἄν δὲ εἰς πάντα ταῦτα Ἑτροῦσκοὶ ἦσαν οἱ τεχνίται καὶ εἶχον πάτρια γεγονότα ἄξια μνήμης, δὲν ἤθελον τὰ παραγκωνίσει καὶ προτιμήσει τὰ ἀλλότρια Ἕλληνικά. Ὡστε ἐκ τῶν εἰκονογραφιῶν τούτων, τῶν γραμμάτων καὶ τῆς λεπτότητος εἰς πολλὰ καὶ ἐντελείας τῆς ἐργασίας, ὀφείλομεν νὰ συμπεράνωμεν, ἢ ὅτι ἐκ τῆς Ἑλλάδος μετεφέρθησαν χάριν ἐμπορίου ἢ ἐσυλήθησαν ὑπὸ τῶν πειρατῶν Ἑτρούσκων, διότι καὶ εἰς τὴν Κόρινθον καὶ εἰς τὰς Θήβας, ἀνεκαλύφθησαν παρομοίου εἶδους ἀργιλλώδη ἀγγεῖα — ἢ ὅτι χεῖρες Ἕλληνικαὶ ἐκαλλιτέχνησαν αὐτὰ, διότι εἰς τὴν Καμπανίαν, ὅπου εὐρέθησαν πλεῖστα ἀργιλλώδη ἀγγεῖα, καλούμενα κοινῶς Τυρρηνικά, ἤκμαζον πόλεις Ἕλληνικαὶ τῆς προσαγορευομένης μεγάλης Ἑλλάδος, ἐκ τῶν ἀριστοτεχνημάτων τῶν ὑποίων κατεγοητεύθησαν τὸ πρῶτον καὶ οἱ Ῥωμαῖοι. Ἡ ἀλωσις τῶν Ταράντων ἐχρημάτισε καὶ διὰ τοῦς Ῥωμαίους ἢ πρώτη αὐτῶν ἀλωσις ὑπὸ τῆς Ἕλληνικῆς καλλιτεχνίας, ὡς καὶ προγενεστέρως εἶχον ἀλωθῆ ὑπὸ τῆς τοῦ Σόλωνος νομοθεσίας.

Πλὴν ἂν οὔτε τὴν ἐξ Ἑλλάδος προέλευσιν, οὔτε τὴν ἐξ Ἕλληνικῶν χειρῶν ἐργασίαν, παραδεχθῶσιν

οἱ ἀρχαιολόγοι Ἰταλοὶ, οὐδέποτε θέλουν δυνηθῆναι νὰ ὑποστηρίξωσιν ὅτι αἱ ἀνακαλυφθεῖσαι εἰς τὴν Τυρρηνίαν ἀρχαιότητες ἦσαν καὶ προρωμαϊκῆς ἐποχῆς, διότι οὐδεμίαν ὡς πρὸς τοῦτο ἔχουν ἀπόδειξιν· μάλιστα τὰ πάντα καταμαρτυροῦν Ἑλληνικὸν ἢ Ῥωμαϊκὸν χαρακτῆρα. Εἰς δὲ τὴν Ἀρχιτεκτονικὴν μόνον διακριτικὸν τῶν Ἑτρούσκων εἶναι τὸ καλούμενον Τυρρηνικὸν ὕψος, τὸ ὁποῖον ὀλίγον διαφέρει ἀπὸ τὸ Δωρικόν· ἴσως εἶναι τούτου ἀπομίμησις ἢ μικρὰ παραλλαγή. Ἴδου ὅλη ἡ τῶν ὠραίων τεχνῶν περίφημος Τυρρηνικὴ Σχολή, εἰς ἣν τοσοῦτον ἐγκαυχῶνται οἱ πρόμαχοι τῆς Ἰταλικῆς ἀρχαιότητος.

Περὶ δὲ μουσικῆς καὶ ποιήσεως οὐδὲν ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν, διότι τοιαῦτα προϊόντα δὲν παρήγαγεν ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς τῶν Ἑτρούσκων· οὔτε ἡ διάνοια, οὔτε ἡ ἀγνοῦσα εἰς ἡμᾶς γλῶσσά των, ἦσαν φαίνεται ἐπιδεκτικὰ πρὸς σύλληψιν καὶ τελειοποίησιν ἔργων, ἅτινα εἰς πνεῦμα μεγαλοφυῶς, φαντασίαν γόνιμον, καρδίαν εὐαίσθητον καὶ γλῶσσαν εὐηχον καὶ μεμορφωμένην, ἀπαιτοῦν καὶ ἡμερον καὶ ἀγαθὸν χαρακτῆρα, διότι εἰς « καχότεχνον ψυχὴν, οὐκ εἰσελεύσεται παιδεία. » Ἡ τραχεῖα καὶ σφόδρα νευρόπληκτος φωνὴ τῆς Τυρρηνικῆς σάλπιγγος, ἦτον ὄργανον τέρπον τὰς ἀκοὰς ἀγρίων καὶ ἀτιθάσσω λαῶν, ὡς τὰ ἀστεῖα Φασιρινὰ ἄσματα καὶ οἱ Ἀτελλάνοι ἀπόλογοι, ἦσαν ᾠδαὶ καὶ μιμητικαὶ παραστάσεις ἡμιβαρβάρων ἠθῶν (α). Ἡ φι-

(α) Μῦθοι ἢ ἀπόλογοι Ἀτελλάνοι (favole Atellane) ὠνομάσθησαν ἐκ τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἀτελλᾶ, κειμένης ἐν τῷ κράτει τῆς Νεαπόλεως πλησίον τῆς νῦν Ἀβέρρας. Ἦσαν δὲ δράματα παριστανόμενα, εἰς τὰ ὅποια κατὰ τὰ διαλείμματα μίμης καὶ ἐτέραις πράξεσι, ἐνεφανίζοντο πινες μίμοι γελοιοποιοί, οἵτινες διὰ τῶν χειρονομιῶν μᾶλλον καὶ τῶν

λοσοφία τέλος τῶν Ἑτρούσκων, τῆς ὁποίας οὐδὲν ὡσαύτως ἀξίον ἔχομεν ἔργον, ἀνήγετο ὅλη εἰς τὴν ἐπιστήμην τῆς μαντικῆς καὶ ἰδίως τῆς κεραυνομαντείας (scienza fulgurale)· ἦτο δὲ ἀπόκρυφος καὶ ἀποκλειστικὴ ὡς ἡ προνομοιοῦχος ἱεραρχικὴ τάξις, ἣτις τὴν κατεῖχε.

Καὶ ταῦτα μὲν ἀρκοῦσι καὶ ὡς πρὸς τὰ καθέκαστα τοῦ ἀρχαίου Ἰταλικοῦ πολιτισμοῦ, διότι περὶ τοῦ νεωτέρου, ἂν καὶ δὲν πρόκειται ἤδη περὶ αὐτοῦ, ἔχομεν πολὺ διάφορον ἰδέαν· αὐτὸς διαπρέπει καὶ διακρίνεται ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας ὡς οἷοσδήποτε ἕτερος· καὶ εἶναι ἀξίος τῆς συμπαθείας καὶ τοῦ σεβασμοῦ παντὸς πολιτισμένου ἔθνους. Ὡς πρὸς τὸν ἀρχαῖον ὁμοῦ φρονοῦμεν ὅτι καὶ ἐκ τῆς χρονολογίας καὶ ἐκ τῆς ἀναλύσεως αὐτοῦ, ἀπεδείξαμεν ἐναργῶς καὶ ἠλίου φαεινότερον, ὅτι ἦτο πολὺ μεταγενέστερος ἀπὸ τὸν Ἑλληνικόν, καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦτον μάλιστα ἐκείνος ἐφωτίσθη καὶ ἐπλουτίσθη ἀναλόγως τῆς ἐπιδεκτικότητός του, διότι, μὰ τὴν ἀλήθειαν, οἱ γείτονες αὐτοῦ Ῥωμαῖοι, ἂν ἦτο πανάρχαιος καὶ ἀξίος μιμήσεως καὶ παραδοχῆς, δὲν ἤθελον τὸν ἀποβάλλει καὶ προτιμήσει τὸν μεμακρυσμένον Ἑλληνικόν, οὐ μόνον ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς δόξης του, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐκείνῃ ἀκόμη τῆς παρακμῆς καὶ ὑποτελείας του, ὡς καὶ σήμερον ἐτι ἅπας ὁ ἐπιστημονικὸς καὶ καλλιτεχνικὸς κόσμος ἐξ αὐτοῦ καὶ οὐχὲ ἐκ τοῦ Τυρρηνικοῦ, διδάσκεται, καταγοητεύεται καὶ σεμνύνεται ἐπὶ κλασικισμῶ, διότι ἂν ὑπάρχη τι ὠρε-

κινήματων ἢ τῶν λόγων, διήγειραν τὸν γέλωτα εἰς τοὺς θεατὰς. Αὐτὰ τὰ γελοῖα διάμμεσα τῶν πράξεων ἐκαλοῦντο κυρίως μῦθοι Ἀτελλάνοι. Ὅποια διάστασις μεταξὺ τούτων καὶ τῶν χορῶν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων!!

ον, ὑψηλὸν καὶ ἀγαθὸν ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ, τοῦτο ἐξήλθε βεβαίως ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς διανοίας καὶ σοφίας.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β΄. ΠΡΟΣ ΓΛΑΥΚΩΝΑ,

ΛΗΟΤΡΕΠΤΙΚΗ.

(Ἴδὲ Ἐπιστ. Α΄. ἐν τῷ Θ΄. Τεύχ.)

Συνεχίζων ἄνευ προλόγων, φίλε Γλαύκων, τὰς ἐν τῇ Α΄. Ἐπιστολῇ παρατηρήσεις μου, θέλω ἤδη ἐν τῇ Β΄. ταύτῃ ἀσχοληθῆναι διὰ βραχείων καὶ περὶ τῆς Ὀμοσπονδίας, ἣν μετὰ τῆς ἐημοκρατίας θεωρεῖς ὡς τὸν ἐγκριτώτερον καὶ συντελεστικώτερον τύπον πρὸς τὴν εὐόδου καὶ εὐτημερίαν τῆς κοινωνίας μας. Ἐπιτρέψόν μοι ὁμως νὰ σοὶ παρατηρήσω ἐκ προοιμίων, ὅτι ἂν τὸ δημοκρατικὸν ἀπλῶς πολίτευμα, τὸ ὁποῖον καὶ τινες κυβερνήσεις καὶ διπλωμάται ἐπιβούλως συμβουλεύουν, ἦναι ἤκιστα συνετὸν καὶ κατάλληλον ἐν τῇ ἐνεστῶσει θέσει μας, τὸ μετ' αὐτοῦ Ὀμοσπονδιακόν, ἠθέλην ἀποθῆ ὄλως παράδοξον καὶ τερατώδες. Πιστεύω δὲ ὅτι δὲν ἐννοεῖς νὰ ἐπεκτείνῃς αὐτὸ πέραν τῶν ὁρίων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ νὰ συμπεριλάβῃς ἑτέρας φυλάς οὐ μόνον ἀνομοίους μὲ τὴν Ἑλληνικὴν κατὰ τὴν ἐθνικότητα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν πολιτισμὸν, καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν, καὶ κατὰ τὴν θρησκείαν καὶ ἴσως καὶ τὰς διαθέσεις, διότι ἠθέλεις τότε ἐπιδιώκει, ὀφείλω εἰλικρινῶς νὰ σοὶ τὸ ὁμολογήσω, τὴν σύστασιν τῆς Νεφελοκοκυγίας τῶν Ὀρνίθων τοῦ Ἀριστοφάνους.

Ἐὰν ὁμως καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἑτεροατοῦργεις, καὶ κατώρθονες τὰ ἀκατόρθωτα, οἱ ἀγῶνές σου ἠθέλον πάντοτε καταλήξει οὐχὶ ὑπὲρ ἡμῶν, ἀλλ' ὑπὲρ ἀλλοτρίων ἰσχυρῶν γειτόνων. Καὶ μὴ ζτλεύῃς ποτὲ τοὺς μεταρσιόφρονας ἐκείνους σχεδιοκόπους (projeteurs), ἔστωσαν καὶ αὐτοκίνητοι, οἵτινες ὅπως ἀπολαύσωσι τὴν μεираκιώδη ἡδονὴν νὰ διαφημισθῶσι νεωτερισταὶ ἢ πρωτότυποι, ἔστω καὶ ἐπὶ ὀλίγας ὥρας, δὲν δισάζουν νὰ κηρύξωσιν ὡς ἐρικτὸν καὶ ὠφέλιμον πᾶν ἕξαλλον ἢ θελκτικὸν ὄνειρον.

Πλὴν σὺ, ἀφ' ὅσον φαίνεται, δὲν προτίθεσαι βεβαίως νὰ ὑπερβῆς τὰ ἐσκαμμένα, ἀλλὰ νὰ εἰσαγάγῃς ἢ μᾶλλον νὰ ἐπιθέσῃς τὴν Ὀμοσπονδιακὴν πολιτείαν εἰς μόνην τὴν ἡμετέραν Ἐπικράτειαν, ἣν διαιρῶν εἰς τεμάχια ἀνεξάρτητα πρὸς ἀλλήλα, νὰ σχηματίσῃς ἀκολούθως ἐξ αὐτῶν ἐν σύνολον Ὀμοσπονδιακόν ἔστω. Ἄλλ' ἐρωτῶσε, ἐσκέφθῃς ὠρίμως καὶ ἐμβριθῶς ἐπὶ τοῦ λίαν σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου; Ἡρεύνησας καλῶς τί ἐστὶ Ὀμοσπονδιακὴ κυβέρνησις; Ἐμόρφωσας καθαρὰν καὶ πλήρη περὶ τῆς πρακτικῆς αὐτῆς κινήσεως γνῶσιν; Ἡ παρεσύρθῃς ἀπὸ γυμνᾶς θεωρίας, νεωτεριστικᾶς φαντασμαγορίας, καὶ γοητευτικᾶ φαινόμενα ἀλλοτρίων ἐποχῶν, ἢ ἀλλοτρίων ἔθνων;

Ἡ Ὀμοσπονδιακὴ κυβέρνησις εἶναι, φίλε Γλαύκων, ἐνεκα τῆς πλοκῆς τοῦ μηχανισμοῦ τῆς καὶ τοῦ διοικητικοῦ ἀποκεντρισμοῦ τῆς, ἢ μᾶλλον δυσνόητος καὶ δυσεφάρμοστος ἀπὸ ὅλας τὰς κυβερνήσεις. Αὕτη δὲν εἶναι ὡς ἡ τῶν ἀρχαίων Σύνοδος τῶν Ἀμφικτυόνων, ἧτις συνεργομένη δις τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ διαρρυθμίζουσα θρησκευτικὰ καὶ πολιτειακὰ τινα ἀντικείμενα, διελύετο παραχρῆμα, καὶ οὐδεμίαν πλέον

ἐξήσκει ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν γενικῶν ὑποθέσεων. Ἡ Ὀμοσπονδία ἀπεναντίας τῶν νεωτέρων ἐθνῶν, καὶ οὐχὲ ὄλων, ἀλλ' ὄσων ἠτύχησαν καλῶς νὰ τὴν ἐννοήσωσιν, εὐστόχως νὰ τὴν ὀργανίσωσι, καὶ πατριωτικῶς νὰ τὴν ἐφαρμώσωσι, περιχλείει εἰς ἑαυτὴν δύο φύσει ἀντιθέτους καὶ ἔσθ' ὅτε πολεμίας κυριαρχίας, πάντοτε δρῶσας καὶ κινουμένας· μίαν πραγματικὴν καὶ ἀόριστον, ἐνεργουμένην ὑπὸ τῶν ἰδιαιτέρων τῆς αὐτῆς ἐθνικότητος κρατῶν, καὶ ἑτέραν ἰδανικὴν ἢ τεχνικὴν καὶ ὠρισμένην, ἣτις ἐξασκεῖται ὑπὸ τῆς Ὀμοσπονδιακῆς Ἐνώσεως.

Πλὴν αἱ δύο αὗται κυριαρχίαι, διακείμεναι ἀενάως εἰς ἀντιδραστικὴν, οὕτως εἰπεῖν, πρὸς ἀλλήλας θέσιν, καὶ πειρωμένη ἐκάστη νὰ εἰσπηδήσῃ εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς ἑτέρας, ἀπαιτοῦν καὶ ἀπὸ τοὺς διοικουμένους πρὸς ἀποφυγὴν ῥήξεων καὶ αἱματηρῶν συγκρούσεων, καὶ πρὸς συμβίωσιν εἰρηνικὴν καὶ προοδευτικὴν συνάμα, γνώσεις αὐτοδιοικητικὰς, εὐρείας καὶ ἀκριβεῖς, πείραν πολυχρόνιον, ἐξείς καὶ ἤθη ὁμοιόμορφα, πολιτισμὸν ἰσοβάθμιον, φῶτα γενικευμένα, καὶ ἀρετὰς προπάντων πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς, ἄνευ τῶν ὁποίων, τὸ εἶδος τοῦτο κατ' ἐξοχὴν τῆς λαδυρινθίου κυβερνήσεως, εἶναι ἀδύνατον εὐρύθμως νὰ βαδίσῃ καὶ νὰ παγιωθῇ.

Προσόντα ὁμῶς τοιαῦτα μακρὰν τοῦ ν' ἀνεύρης σήμερον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐπικρατείᾳ, θέλεις μάλιστα ἴσως ἀπαντήσῃ τὰ ἐναντία τούτων, ὡς εἰς ἑτέραν μου ἐπιστολὴν θέλεις παρατηρήσῃ. Τοῦτο μόνον σοὶ ὑπενθυμίζω ἀπὸ τοῦδε, ὅτι ἂν ἔχοντες ἤδη κυριαρχίαν μονόβουλον καὶ συγκεντρωμένην, δὲν δυνάμεθα νὰ διοικηθῶμεν οὔτε καλῶς, οὔτε κακῶς, πῶς θέλομεν δυνηθῆ, δὲν λέγω νὰ κυβερνηθῶμεν, ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς

νὰ ὑπάρξωμεν, κατακερματιζόμενοι εἰς ἰδιαίτερα κράτη καὶ ἀποτελοῦντες δύο ἀντιμετώπους κυριαρχίας, ἢ σχηματίζοντες Ὀμοσπονδιακὴν τινα σχιάν, ὡς ἐκείνην τῶν ὀρσειβίων Ἑλβετῶν; — Ἐκτός ἂν σὺ προτίθῃσαι νὰ ἀπολέσῃς τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα, καὶ ἀνασκάπτων τὰ μνημεῖα τῶν ἀρχαίων πολιτειῶν, νὰ ἐπιζητῆς τὰ ἀδύνατα, ἦτοι τὴν ἐνσάρκωσιν τῶν ὀστών των, ἢ ἀνορύττων ἐκεῖνα τοῦ μεσαιωνικοῦ τιμαριωτισμοῦ, νὰ ἀντικαταστήσῃς, κατὰ τὴν κρυφὴν ἴσως τινῶν ἐπιθυμίαν, πολλοὺς μικροὺς Ἡγεμονίσκους, ἀνεξαρτήτους μὲν πρὸς ἀλλήλους, ὑποκειμένους δὲ εἰς ἀλλοτρίους, καὶ λάθρα χειροτονουμένους ὑπ' αὐτῶν, τῶν ὁποίων ἐπὶ τέλος νὰ γίνωσι καὶ ἡ ἐκλεκτὴ βορὰ, ὡς τοῦτο ἐπιδιώκει ἡ Ῥωσσία καὶ ἡ Αὐστρία μὲ τὰ ἤδη ἀνεξάρτητα ἢ ἡμιανεξάρτητα Σλαβικὰ κράτη. Πλὴν τὸ νὰ δολιεύωνται ἀλλότριοι ἰσχυροὶ, ἢ ὀπωσδήποτε νὰ παραλύωσι καὶ ἐξυβρίζωσιν ἔθνος τι ἀσθενές, ἢ πολιτείαν μικροσκοπικὴν, ὅπως ἀπολέσωσιν ἢ ἀπορρόφήσωσιν αὐτὰ, τοῦτο οὔτε ἀσύνηθες, οὔτε παράδοξον μὲ φαίνεται, ἀλλὰ τὸ νὰ προσφέρῃ εἰς ἐκείνους τὴν ἐνέργειαν ἢ τὴν συμβουλήν του, καὶ ὁ ἀνήκων εἰς ἀμφοτέρω πολιτίης, τοῦτο θεωρῶ καὶ δυσνόητον καὶ λίαν ἀλλόκοτον, ἐκτός ἂν παραδεχθῶ, ὅτι ὁ τοιοῦτος εἶναι ἢ μωρός, ἢ φρενοβλαβῆς, ἢ μισθωτός, ἢ τέλος νέος τις Φιλόνομος (α).

(α) Λίαν ἀξιοπαρατήρητοι εἶναι οἱ λόγοι, οὓς ἔμπειρος καὶ πολὺς Βουλευτής, ἐξέφρασεν πρὸ 4 ἐτῶν ἀπὸ τοῦ Βουλευτικοῦ βήματος. « Ἡ κατάστασις μας, εἶπεν, εἶναι μεταβατικὴ ἔλως· σύστημα μόνιμον καὶ διαρκές δὲν δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν . . . ὀφείλομεν νὰ φροντίσωμεν διὰ τὸ παρὸν, τὸ ὁποῖον εἶναι προσωρινόν. » Εἰς τοὺς λόγους τούτους ἴσως ἐγκεῖται καὶ τὸ μυστήριον τῶν ἀτελευτήτων καὶ κα-

Τοιαῦτα ὅμως ὄνειροπολήματα, ἢ μᾶλλον ἀποτρόπαια σχέδια, οὔτε κἀν φαντάζομαι ὅτι δύνασαι σὺ νὰ συλλάβῃς, ὡς ἐπίσης δὲν πιστεύω, ὅτι θελγόμενος ὑπὸ τῆς εὐημερούσης Ὁμοσπονδίας τῆς ἀρκτώ-
 ας Ἀμερικῆς, διανοῆσαι νὰ ἐφαρμώσῃς καὶ ἐν Ἑλλάδι αὐτήν, διότι τὸ πείραμα τοῦτο ἔγινε καὶ ἀλλαγῶ
 ἄνευ τινὸς ἐπιτυχίας. Ἡδύνασο μὲν καὶ σὺ νὰ μεταφέρῃς τοὺς Ἀμερικανικοὺς θεσμοὺς, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸ ζωοποιῶν αὐτοὺς πνεῦμα, καὶ τὰ ἦθη καὶ τὸν πολιτισμὸν, καὶ τὰς παραδόσεις, καὶ ὅλα τὰ παρακολουθοῦντα τὴν μορφήν αὐτὴν πλεονεκτήματα ἤθελες οὕτω μετενέγκῃ ἀπαξ τὸν καρπὸν ἄνευ τοῦ δένδρου, τὸ ὁποῖον παρήγαγεν ἐκεῖνον. Εἰς τὴν χώραν καὶ τὰ ἦθη ἐνὸς λαοῦ ὡς τοῦ Ἀμερικανικοῦ, ὅπως νέου, φιλοπόνου, γεωργικοῦ, ἄνευ τιτλοφόρων, ἄνευ προλήψεων, καὶ οὐδόλως, ἀπειλουμένου ὑπὸ ἰσχυρῶν γειτόνων, ἠδύνατο κάλλιστα, ὡς ἐδόξαζε καὶ Ναπολέων ὁ ἀσπ. νὰ εὐδοκιμήσῃ καὶ νὰ παγιωθῇ τὸ Δημοκρατικὸν καὶ Ὁμοσπονδιακὸν σύστημα· πλὴν οὐχὶ καὶ εἰς ἡμᾶς κειμένους εἰς πολὺ διάφορον θέσιν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν κεφαλαίῳ ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἐποψίν τῆς Ὁμοσπονδιακῆς πολιτείας.

Θεωρουμένη δὲ αὕτη καὶ ὑπὸ ἐξωτερικὴν, παρίσταται ἐτι μᾶλλον ἀνέφικτος καὶ ὅπως ἐλλειπῆς ἐγγυήσεων μακροῦ καὶ ἀσφαλοῦς βίου. Δενδρὺλλιον

ταστρεπτικῶν προπαρασκευῶν, αἵτινες ἀπέναντι τόσων δα-
 νειῶν (500 σχεδὸν ἑκατομμυρίων!) ὑπερόγκων φόρων καὶ
 ἐτέρων θειῶν, ὡς ἐθνοφυλακῶν, ἐφεδρειῶν, ἐπιστρατειῶν, νο-
 μισματογλυφῶν καὶ, καὶ . . . εἰς οὐδὲν ἀνάλογον πρακτικὸν
 καὶ ἐθνικὸν κατέληξαν ἐξυγόμενον. Εἶθε ὅμως νὰ μὴν εἴμε-
 θα μάντις κακῶν! καὶ τὰ τοιαῦτα νὰ μὴ μᾶς παρασκευά-
 ζωσι μελανὸν καὶ ἀπείσιον μέλλον!

νέον καὶ ἀσθενές, πεφυτευμένον ἐντὸς παλαιῶν καὶ
 μεγάλων δρυῶν, εἶναι ἀδύνατον ν᾿ εὐδοκιμήσῃ· αὐταὶ
 τάχιον ἢ βράδιον, ἤθελον τὸ ἐπισκιάσει καὶ πιέσῃ διὰ
 τῶν μακρῶν ἀκρεμόνων των. Ἔθνος μικρὸν καὶ μάλιστα
 ἀρτισύστατον, τὸ Ἑλληνικόν, περιστοιχούμενον ὑπὸ
 μεγάλων μοναρχουμένων κρατῶν, μόλις σήμερον ἀνέχε-
 ται, χάριν κυρίως τῆς ἐνότητος καὶ τοῦ ὁμοιομόρφου
 αὐτοῦ πρὸς ἐκεῖνα. Ἄλλ' ἐὰν παρεφρόνει καὶ μόνον
 τοῦ διεμελίζετο, ἤθελον τότε ἐπιπέσει καὶ οἱ ἀλλό-
 τριοὶ κύνες, ὅπως ἀποκατασπαράξωσιν αὐτό, ὡς ἔ-
 πραξαν καὶ μὲ ἕτερα ἀσύνητα ἔθνη.

« Λαὸς, λέγει διάσημὸς τις Συγγραφεὺς, ὅστις
 » ἐν τῷ μέσῳ τῶν μεγάλων στρατιωτικῶν τῆς Εὐ-
 » ρώπης μοναρχιῶν, ἤθελε κλασματικῶς διαιρέσει
 » τὴν κυριαρχίαν του, ἤθελε τότε παραιτηθῆ οὐ μό-
 » νον τῆς δυνάμεώς του, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ὑπάρ-
 » ξεως καὶ ἴσως τοῦ ὀνόματός του. » Ἴδου εἰς ποῖα
 θλιβερὰ ἐξαγόμενα ἤθελον καταλήξει οἱ ἀγῶνές σου,
 φίλε Γλαύκων, καὶ μὲ τὴν Ὁμοσπονδίαν, εἰς χεῖρο-
 να δηλ. καὶ μᾶλλον ἄμεσα δεινὰ ἀπὸ τὰ τῆς ἀπλῆς
 καὶ ἐπίσης ἀνεφαρμόστου Δημοκρατίας. Μόνη λοιπὸν
 εἰς τὴν ἐνεστῶσαν, καίτοι λίαν δυσάρεστον, θέσιν
 μας, ἢ ἐθνικὴ ἐνότης μετὰ τῆς ἐλλόγου καὶ καλῶς
 ὀργανισμένης καὶ διοικουμένης συνταγματικῆς μο-
 ναρχίας, ἦν καὶ τὸ ἔθνος ἀνέκαθεν υἰοθέτησε, καὶ οὐ-
 χὶ μετὰ τῆς ὑφ' ἐστῶσης, ἦτις, ὡς ἐδημιουργήθη ὑπὸ
 τῆς διπλωματίας καὶ τῶν φατριῶν, εἶναι ἡ παρωδία
 καὶ τὸ ἀποκύημα τῶν συνταγματικῶν πολιτειῶν, δύ-
 ναται νὰ μᾶς σώσῃ, νὰ μᾶς προάξῃ καὶ νὰ μᾶς πα-
 ρασκευάσῃ πρὸς εὐδαιμονέστερον μέλλον, ἐὰν πρό-
 κηται νὰ ζήσωμεν καὶ θελήσωμεν νὰ συνετισθῶμεν.

Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς κυβερνήσεως, τὸ ὁποῖον καὶ

παντοῦ σχεδὸν σήμερον ἐπικρατεῖ, εἶναι τὸ πρακτικὸν ἐξαγόμενον τῆς χειμικῆς οὕτως εἰπεῖν ἐπεξεργασίας πολλῶν αἰώνων. Δὲν εἶναι ἐπινόημα τοῦ νέου πολιτισμοῦ, οὗτος τὸ ἀνέπτυξε, τὸ ἐσυνδύασε, τὸ ἐσυναρμολόγησε καὶ τὸ ἐφήρμωσε· πλὴν ὁ ἀρχαῖος συνέλαβε τὴν ἰδέαν του, καὶ ἐθεώρησεν αὐτὸ ὡς τὸν ἐντελέστερον κυβερνητικὸν τύπον, συμβιβάζοντα τὰ τρία γνωστὰ τότε αὐτοσυντήρητα πολιτεύματα, ἤτοι τὸ μοναρχικόν, τὸ ἀριστοκρατικόν, καὶ τὸ δημοκρατικόν, ἀλλὰ δὲν προέβη καὶ περαιτέρω, διότι ἐνόμιζεν αὐτὸ ἀνέφικτον, ἂν καὶ εἰς τὴν Σπάρτην ὑπῆρχε μέχρι τινὸς ὁ τύπος του. Ὁ Ἀρχύτας, Πυθαγορικὸς φιλόσοφος, μνημονευόμενος ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Στοβαίου, ὁ Πολύβιος εἰς τὴν ἱστορίαν του, ὁ Τάκιτος εἰς τὰ χρονικά του, καὶ ὁ Κικέρων εἰς τὴν πολιτείαν του, ἀποφαίνονται καθαρῶτατα. Ἀναφέρομεν μόνον χάριν συντομίας τοὺς λόγους τοῦ πρώτου καὶ τελευταίου, ἐξ ὧν ὁ μὲν Ἀρχύτας λέγει ὅτι, « ἐντελεστέρα πολιτεία ἤθελεν εἶσθαι ἡ δυναμένη νὰ συμπεριλάβῃ καὶ συναρμώσῃ τοὺς τρεῖς γνωστοὺς πολιτικοὺς τύπους, ἀριστοκρατίαν ἢ ὀλιγαρχίαν, δημοκρατίαν καὶ βασιλείαν. »

Ὁ δὲ Κικέρων, ἀφοῦ μετὰ πολλῆς σοφίας ἐξέτασε τὰ τρία ῥηθέντα συστήματα, συμπεραίνει ὅτι, « τὸ βασιλικὸν εἶναι προτιμότερον τῶν ἄλλων, ἀλλ' εἶναι καθ' αὐτὸ κατώτερον ἐκείνου, τὸ ὅποιον συναρμολογεῖ καὶ συγκιρνᾷ καὶ τὰ τρία. Ἀγαπῶ, προσθέτει, νὰ ὑπάρχη εἰς τὸ κράτος ὑψηλή τις καὶ βασιλικὴ Ἀρχή· καὶ μέρος μὲν τῆς Ἐξουσίας νὰ ἀποδίδηται καὶ νὰ ἦναι ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν προυχόντων· μέρος δὲ ὑπὸ τὴν βούλησιν καὶ ἀπόφασιν τοῦ πλήθους. Ἐὶς τὸ πολιτικὸν τοῦτο σύστημα

ἔχει κατὰ πρῶτον τὸν χαρακτῆρα τῆς ἰσότητος, καὶ ἡ ἰσότης εἶναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ, ἵνα ὑπάρξῃ λαὸς ἐλεύθερος, καὶ δεῦτερον ἔχει καὶ μεγάλην μονιμότητα, διότι καὶ τὰ τρία μεμονωμένα, εὐκόλως εἰς τὰ ἐναντία μεταβάλλονται· ὁ βασιλεὺς εἰς τύραννον· οἱ προυχόντες εἰς φατριαστικὴν ὀλιγαρχίαν· καὶ ὁ λαὸς εἰς ὄχλον καὶ ἀναρχίαν. Καὶ συχνάκις τὸ μὲν ἐπέχει τὸν τόπον τοῦ ἄλλου, τὸ δὲ ἀποσυνθέτει τὸ ἕτερον. Ἠλὴν εἰς ἐκεῖνο τὸ σύστημα, τὸ ὅποιον καὶ τὰ τρία συνενώνει καὶ συγκιρνᾷ μὲ μέτρον, ἀδύνατον τὸ τοιοῦτον νὰ συμβῇ, ἔάν οἱ ἀρχηγοὶ δὲν ἐξοκείλουν εἰς μεγάλα ἐλαττώματα, διότι αἴτιον πολιτικῆς μεταβολῆς δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ, ὅπου ἕκαστος ἔχει τὴν τάξιν του ἐν ἀσφαλείᾳ, κατώθεν αὐτοῦ δὲν εὕρισκει τόπον νὰ στηριχθῇ. » Ἐἰ δὲ ἄλλο οὐσιωδῶς σημαίνουν οἱ λόγοι αὗτοι ἀμφοτέρων, εἰμὴ τὸ ἀντιπροσωπικὸν σύστημα, ἢ ἄλλως τὴν συνταγματικὴν μοναρχίαν;

Ἠλὴν ἄς μὴν ἀπατώμεθα· δὲν ἀρκοῦν μόνον οἱ οὕτωπῶς κηραριζόμενοι πολιτικοὶ θεσμοί, νὰ μᾶς καταστήσωσιν ὅσον οἷόν τε καὶ εὐδαίμονας. Ἀπαιτεῖται ἐκτός τοῦ καταλλήλου τυπικοῦ κόσμου, καὶ ἕτερος, ὁ ἠθικός· οὗτος μάλιστα εἶναι ἀναγκαϊότερος, διότι ἄνευ αὐτοῦ ἐκεῖνος οὔτε ζωογονεῖται, οὔτε ἐνεργοποιεῖται. Καθόσον δὲ ὁ ἠθικός κόσμος εἶναι καλῶς ἀνεπτυγμένος, ἔχει πλήρη συνείδησιν τῶν δικαίων καὶ καθηκόντων του, καὶ εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ εἰδεχθῆ πάθη, κατὰ τοσοῦτον καὶ ὁ τυπικός γίνεται ἀγαθὸς παράγων· ἄλλως μ' ὄλην αὐτοῦ τὴν ἐντέλειαν, οὔτε καρποὺς ὑγιεῖς δύναται ποτε νὰ ἐπενέγκῃ, οὔτε μονιμότητα νὰ λάβῃ, οὔτε χρηστὰ ἤθη νὰ μορφώσῃ καὶ διατηρήσῃ. • *Quid leges sine moribus?* Οὐ

» τοῖς ψηφίσμασιν, ἀλλὰ τοῖς ἤθεσι καλῶς διοικεῖσθαι
» τὰς πόλεις. » Πλὴν ταῦτα ἀρκοῦν ὡς πρὸς τὰς
ὁποίας διανοῆσαι νὰ ἐπιδιώξης καὶ ἐνσαρκώσεις δη-
μοκρατικὰς καὶ ὁμοσπονδιακὰς θεωρίας. Ἦδη ὤφει-
λον νὰ ἐξακολουθήσω τὰς παρατηρήσεις μου καὶ ἐπὶ
τοῦ δευτέρου ἀντικειμένου, τοῦ ἀφορῶντος τὸν σύγ-
χρονον πρακτικὸν κόσμον, καὶ θέλω μὲν κάμει ἐναρ-
ξιν αὐτῶν, πλὴν τὴν συνέχειαν καὶ τὴν συμπλήρω-
σιν θέλω ἀναβάλλει ἐν ἑτέρᾳ ἐπιστολῇ.

Ὁ κόσμος οὗτος εἰς ὃν προτίθεσαι νὰ προλογί-
σης, ἢ καὶ νὰ διανύσης τὸ πολιτικὸν στάδιόν σου, δὲν
εἶναι βεβαίως ὁ καθολικὸς, ἀλλ' ἀπλῶς ὁ Ἑλληνικὸς,
τὸν ὁποῖον ὑποθέτεις ἤδη καὶ ἀνεξάρτητον ἀπὸ ἄλ-
λοτριούς, καὶ οὐδόλως ἐπιβουλευόμενον ἐν τῇ ὑπάρ-
ξει του· ἔστω. Ἐπ' αὐτοῦ λοιπὸν μόνου περιορίζων
καὶ ἐγὼ τὰς σκέψεις καὶ τὰς παρατηρήσεις μου, σὲ
ἐρωτῶ πρὸ πάντων, διανοεῖσαι τάχα εἰσερχόμενος ἐν-
τὸς τοῦ πολυδαίδαλου λαβυρίνθου τῶν συγχρόνων
πολιτικῶν, νὰ βαδίσῃς κατὰ τὸ ἀποκλειστικὸν σύστη-
μά σου, ἢ νὰ συμμορφωθῇς πρὸς τὰς ἰδέας, τὰ φρο-
νήματα καὶ τὰ πάθη τῆς ἐποχῆς;

Ἄν συνεπῆς μὲ τὸν ἑαυτὸν σου ἐκλέξης τὴν
πρώτην πορείαν, δύνασαι μὲν νὰ διακριθῇς ὡς μονα-
δικὸς καὶ θεωρητικὸς, ἢ καὶ σοφὸς ἴσως ἰδεολόγος,
οὐχὶ ὁμως καὶ ὡς καθολικὸς καὶ πρακτικὸς ἀνὴρ· θέ-
λεις ἴσως διεγείρει τὴν περιέργειαν ἢ καὶ τὴν ἐκπλη-
ξιν, τινῶν δὲ καὶ τὸν γέλωτα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν συμ-
πάθειαν, τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν, ἅτινα
συνταράττουν καὶ ἐφέλκουν τὰ πλήθη, ἄνευ τῆς ἐλ-
ξεως τῶν ὁποίων μὴν ἐλπίσης ποτὲ τὸν θρίαμβον
τῶν ἀρχῶν σου, ἐκτὸς ἂν ἔγῃς διαθέσιμον ἀρκοῦσαν
ὕλικήν δύναμιν, ὅπως ἐπιβάλλῃς τὸ σύστημά σου

πλὴν ἢ ἐπιτυχία σου τότε ἤθελεν εἶσθαι πρόσκαιρος.

« Ἄρ' οὐχὶ μῶρόν ἐστι τοῦ γχείρημά σου

» Ἄνευ τε πλήθους καὶ φίλων, τυραννίδα

» Θηρᾶν, ὃ πλήθη χρήμασιν θ' ἀλίσκεται; (Σοφ. Οἰδ.
» Τύρανν.). »

Ἦδύνασο μὲν ἴσως νὰ γίνῃς ἡμερόβιος δεσπότης, ἢ
τύραννος, ἢ ἔστω καὶ Πρόεδρος τῆς πολιτείας, οὐχὶ
δὲ νὰ ζήσης καὶ ἐπὶ πολὺ, ἢ νὰ χαρακτηρισθῇς πα-
τριώτης καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ, οἵτινες σεβόμενοι καὶ εἰς
τοὺς ὁμοίους τῶν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ φρονήματος καὶ
τῆς συνειδήσεως, πειρῶνται διὰ τοῦ λόγου, τῆς πει-
θοῦς καὶ παντὸς ἐννόμου, καὶ οὐδέποτε ἀπατηλοῦ
μέσου, νὰ προδιαθέσωσιν αὐτούς, ὅπως διὰ τῆς συγ-
καταθέσεως τοῦλάχιστον τῶν πλειόνων, ἐφαρμώσωσιν
ἐν τῇ κοινωσίᾳ τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς των, καὶ καταστή-
σωσι μόνιμον καὶ διαρκὲς τὸ ἔργον των, διότι ἐκ τῆς
διαρκείας καὶ μονιμότητος, καταμαρτυρεῖται καὶ ἡ
ἐμβρίθεια καὶ ἡ σοφία τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν.

Πλὴν ἔστω. Ἀκολουθῶν τὸ σύστημά σου τί ἤθε-
λες πράξει; — Ἦθελες πειραθῆ βεβαίως νὰ ἐπιβά-
λῃς εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν πεφιλημένην δημοκρατίαν
σου, μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς ὁποίας, ἢ καὶ ταύτο-
χρόνως, ἤθελες ἴσως τολμήσει καὶ τὴν Ὁμοσπονδίαν.
Ἄλλ' ἤδη ἐξηγήθην περὶ ἀμφοτέρων, καὶ ἐνταῦθα
μόνον προσθέτω, ὅτι ἤθελες καὶ σὺ οὕτως ἀνανεώσει
σήμερον τὰς ἀποτροπαίους ἐνεργείας, δι' ὧν μικρὰ
συμμορία κακοφρόνων καὶ ξενοφρόνων, ἀντιπολιτευο-
μένη ἄλλοτε τὴν ὄντως ἐθνικὴν καὶ καταλληλοτάτην
διοίκησιν τοῦ ἐναρέτου καὶ μεγάλου πολιτικοῦ ἀνδρός
Ἰωάννου Καποδιστρίου, ἐπειρᾶτο νὰ εἰσαγάγῃ « Σύν-
» ταγμα Δημοκρατικὸν καὶ Κυβέρνησιν Ὁμόσπονδον. »
(Ἐπιστολὴ 27 Ἰαννουαρίου 1831, πρὸς τὸν Πρίγκ.

Σουτσον, καὶ 9 Ἰουλίου 1831, πρὸς τὸν Ὑπουργὸν Παλμερστοῦνα).

Ἐπειτα μήπως ἡ δημοκρατία δὲν διέπη πράγματι σήμερον τὰς τύχας τοῦ ἔθνους; — Ἡ Ἑλληνικὴ πολιτεία, ἣτις μετὰ τὴν νόθον Ὀκτωβριανὴν μεταπολίτευσιν καὶ τὴν Ἐνωσιν, προσέθηκε κορυβαντιῶσά καὶ ἐπὶ τοῦ τραχήλου ἀφανῆ μὲν, πλὴν βαρὺν ζυγόν, ἐσχηματίσθη συνάμα Ἑρμαφρόδιτος ἢ διπλότυπος, ἐκ μέρους μὲν τῆς Εὐρώπης ἴδιον αὐτῆς ἐξάρτημα καὶ ἴσως ἐν τῷ μέλλοντι προσχεδιασθέν. . . . ., ἐκ μέρους δὲ τῶν πατριῶν ἄκρατος δημοκρατία.

Τὸ ὄνομα αὐτῆς μόνον ἐλλείπει, πλὴν οἱ θεσμοὶ εἶναι ὅλως δημοκρατικοί, καὶ τῆς δημοκρατίας δημοκρατικώτεροι. Ἡ κυριαρχία τοῦ λαοῦ εἶναι καθιερωμένη, καὶ πάνυ ἐλευθέρως ἐξασκεῖται διὰ τῆς γενικῆς ψήφου καὶ τῆς μιᾶς Βουλῆς· τὰ προνόμια, οἱ τίτλοι καὶ αἱ διακρίσεις κατηργήθησαν, καὶ ἀντ' αὐτῶν ἰσχύουν, τοῦλάχιστον εἰς τὸ σύνταγμα, ἡ ἰσονομία καὶ ἰσοπολιτεία· ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου καὶ τοῦ τύπου, εἶναι ἀπεριόριστος καὶ ὅλως ἀχαλίνωτος· ἡ δικαιοσύνη ἀνεξάρτητος, καὶ ὑπὸ πάντων ἀδιακρίτως διανεμομένη· ἡ δὲ ἐπικρατεστέρα καὶ μόνη ἴσως πραγματικὴ Ἀρχὴ εἶναι ὁ Λαὸς, διὰ τοῦ ἐξ αὐτοῦ προκύπτοντος καὶ παρὰ τοῦ ἰδίου πολλαχοῦ βασιλικῶς ἐκλεγομένου Μονοβουλίου, διότι ἐκ τούτου τὰ πάντα ἀπορρέουν καὶ εἰς αὐτὸ καταλήγουν, δηλ. τὸ Μονοβούλιον ἀπερρόφησε τὰ πάντα.

Πλὴν νόμος παγκόσμιος καὶ σταθερὸς ὑπάρχει, δι' οὗ τὰ ἔθνη καταδικάζονται εἰς δουλείαν, ὅσας παραδίδονται εἰς ἓν ἄτομον, ἢ μίαν τάξιν, ἢ μίαν συνέλευσιν, ἀνευ τινὸς ἐγγυήσεως τῆς κυριαρχίας τῶν, ἢ τῆς ἀτομικῆς ἐκάστου ἀνεξαρτησίας ἐκ τῶν

σφετερισμῶν τοιαύτης μονομεροῦς Ἀρχῆς. Μόνη ἡ ἰσοσταθμία τῶν διαφόρων κοινωνικῶν στοιχείων, δύναται νὰ διακωλύσῃ πᾶσαν ἀρπαγὴν ἢ δεσποτείαν, καὶ νὰ καταδείξῃ ἐνταυτῷ ὅτι οἱ πολῖται, δὲν ἀπαλλοτρίωσαν ἐντελῶς καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν. Ἡμεῖς δὲ ἐδημιουργήσαμεν παντεξούσιον Μονοβούλιον, τοῦ ὁποῖου τὸ κράτος κατασταθὲν διὰ τῶν πατριῶν στερρὸν καὶ διαρκές, σύρει καὶ φέρει ἡμᾶς ὡς ἀγέλην ἀνδραπόδων, διότι οὐδὲν ἔχει ἀντίσταθμον εἰς τὰς βροχὰς, τὰς ἐνεργείας καὶ τὰς ἀξιώσεις του (α).

Αὐτὸ ἀναβιβάζει καὶ καταβιβάζει τοὺς Ὑπουργοὺς, τοὺς ὁποῖους κατὰ τύπον μόνον διορίζει ὁ Βασιλεὺς· αὐτὸ τοὺς ἄγει καὶ διευθύνει κατ' ἀρέσκειαν εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς δημοσίας διαχειρίσεως, καθόσον διαθέτον ὑπὲρ ἢ κατ' αὐτῶν τὰς ψήφους του, ἀνταλλάσσει συνάμα αὐτὰς πρὸς τοὺς διορισμοὺς ἢ τὰς παύσεις ὅλων ἐν γένει τῶν ὑπαλλήλων· αὐτὸ καὶ ἕκαστον τῶν μελῶν του, ἐνεκα τῆς ἀνταλλαγῆς ταύτης διοικεῖ καὶ τὰς Ἐπαρχίας ἀνευθύνως, οἱ δὲ

(α) Ἐν τοιαύτῃ πολιτικῇ καταστάσει, δὲν εἶναι ποσῶς παράλοξον, ἂν παρατηρῆ τις καὶ τὴν ἀπανταχοῦ ὑπάρχουσαν παραλυσίαν, ὡς καὶ τὴν ἐν γένει ἀναισθησίαν καὶ ἀποχαύνωσιν τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες οὔτε ὑπὸ μεγάλων ἰδεῶν καὶ γενναίων φρονημάτων συγκινεῖνται, οὔτε ὑπὸ τῶν ὁποίων πάσχουν δεινῶν ἢ ἀδικιῶν συνταράσσονται, ἀλλ' ἢ κύπτουν τὸν αὐχένα ἄφρονι ὡς κτήνη εἰς τὰς καλοῦμενας πατριωτικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ τὰ μέτρα ἑστῶσαν καὶ τὰ πλέον τυραννικὰ, τῶν πατριῶν, ἢ, ἂν ἐρωτηθῶσιν ἀπαντοῦν. « Τί νὰ γίνῃ; — Πρέπει νὰ ὑποφέρωμεν καὶ τοῦτο. » Ἐπειτα, καὶ ποῦ νὰ δράσωμεν; — Ἀπὸ τὴν Σκύλλην ἢ τὴν Χάρυβδι; ἢ τὸ πολὺ, θὰ θεραπευθῶμεν ἐσθραμένως, διότι ἡ συνεχὴς τῶν πατριῶν διαδοχὴ, οὐδὲν χρηστὸν δύναται νὰ κατορθώσῃ, ἢ νὰ ἀφῆσῃ ἀσφαλές, ἢ στερρὸν καὶ μόνιμον. »

υποτελείς του Υπουργοί, χάριν τῆς διατηρήσεώς των ἐν τῇ Ἐξουσίᾳ, ἀναδέχονται τὰς εὐθύνας ὄλων τῶν καταχρήσεων· αὐτὸ ἐν ἐνὶ λόγῳ εἶναι μία πολυκέφαλος δικτατωρία, ἣτις δημιουργοῦσα τὸν πολιτικὸν βίον, συγκεντρώνει εἰς ἑαυτὴν καὶ ἀπάσας τῆς πολιτείας καὶ τῆς κοινωνίας τὰς δυνάμεις, ὡς ἄλλοτε τὸ πανίσχυρον Συμβατήριον τῆς Γαλλίας (Convention). Ἄλλ' αὕτη ἡ παντοδυναμία του εἶναι καὶ ὁ θανάσιμος ἐχθρὸς του, διότι ἐνῶ διὰ τῆς ἀπορροφήσεως καὶ τῆς ἀχαλινώτου πολιτείας του, ἐξαντλεῖ τὴν πηγὴν τῆς δημιουργίας του, ὑποσκάπτει οὕτω καὶ τὸν ὄλεθρόν του. Ἄν ὑπάρχη ἀνάγκη ἀποκεντρώσεως, αὕτη εἰς μόνον τὸν θεσμόν τοῦτον ὑφίσταται (α).

Τί πλειότερα τούτων ἤθελες ἀπαιτήσαι; Τίνας ἄλλους ἐλευθερωτέρους θεσμοὺς ἤθελες εἰσαγάγει; Τὸν κοινοισμὸν, ἢ τὴν κοινοκτημοσύνην, ἢ τὸ προσφιλὲς τούτων τέκνον τὸν μηδενισμὸν; — Ἄλλ' ἅπαντα ταῦτα, οὔτε σπουδαίως συζητήσεως ἀντικείμενα εἶναι, οὔτε συστήματα βιώσιμα, τοῦλάχιστον εἰς τὴν ἐνεστῶσαν θέσιν μας· εἶναι μᾶλλον ἄξια τῶν Ἐκκλησιαζουσῶν τοῦ Ἀριστοφάνους, ὅστις πρῶτος ἴσως τὰ ἐπεννόησε καὶ εὐστοχώτατα τὰ διεκωμώδησε καὶ πολὺ δικαίως, διότι τοιαῦτα συστήματα, ἂν ἦσαν δίκαια καὶ ἠθικὰ καὶ ἐπετύγγανόν ποτε ὡς πρὸς τὴν τῶν καταστάσεων ἰσότητά, οὐδέποτε ἤθελον ἐπιτύχει καὶ ὡς πρὸς τὴν τοῦ

(α) Τὸν Μονόβουλον τοῦτον θεσμόν παρεδέξατό ποτε ἐν Πενσυλβανίᾳ ὁ Φραγκλῆνος, παρασυρθεὶς ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀηαιεῖστου τῆς τοῦ λαοῦ κυριαρχίας, πλὴν γνωρίσας μετ' οὐ πολὺ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τὰ πλεῖστα οὗτου ἄτοπα, τὸν ἀντεκατέστησεν ἐκ δύο Βουλῶν. Ὡσαύτως ὁ Μονόβουλος οὗτος θεσμός, ἐπήνεγκεν ἄλλοτε καὶ ἐν Γαλλίᾳ γενικᾶς συμφερέας!

νοῦς· οὗτος εἶναι φύσει ἀνεπίδεκτος ἰσότητος, ὁ νοήμων καὶ μεγαλόνομος οὔτε δύναται, οὔτε ἀνέχεται νὰ ἐξισωθῇ μετ' τὸν βλάκα καὶ μικρόνομον· ὡς οὔτοι πάλιν ἀδυνατοῦν ν' ἀνυψωθῶσιν εἰς τὴν θέσιν ἐκείνων. Ἡ δὲ ἀμετάβλητος αὕτη ἠθικὴ ἀνισότης, ἤθελε ταχέως ἐπαναγάγει καὶ τὴν ἐκλείψασάν τυχὸν ὑλικὴν, δηλ. τὸ ρεῦμα παρεκτραπέν ἐπὶ τινα χρόνον καὶ καταστρέψαν ἴσως τὰ πάντα ἐν τῇ ὁρμῇ του, ἤθελον ἐπανέλθῃ εἰς τὴν συνήθη αὐτοῦ κοίτην. Καὶ διατί; — Διότι ὑπάρχουν, φίλε Γλαύκων, καὶ εἰς τὰς πολιτείας, ὡς καὶ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν ὄριά τινα, τὰ ὅποια ὅταν τις ὑπὸ ἐξάλλου τινὸς ἐνυπνίου ἀφάρπαζόμενος πειραθῇ νὰ ὑπερπηδῆσῃ, κινδυνεύει ἐκείνας μὲν νὰ ἀπολέσῃ, ταύτην δὲ νὰ . . . . ἄλλοιωσῇ!

Τί λοιπόν, ἐπαναλαμβάνω, ἤθελες πράξει; Νὰ κηρύξῃς τὴν δημοκρατίαν, τῆς ὁποίας ἤδη τὸ ὄνομα μόνον ἐλλείπει, καὶ νὰ καταργήσῃς τὴν Βασιλείαν; — Ἄλλ' αὕτη, δι' ἧς ἐννοοῦμεν θεσμόν καὶ οὐχὶ ἄτομα, οὐδὲν ἄλλο εἶναι σήμερον, εἰμὴ ἀπλοῦν ὄνομα, ἐκείνη δὲ ἀληθὲς πρᾶγμα· ἐπομένως ἀρκέσου εἰς τοῦτο καὶ σεβάσου κἂν τὸ ὄνομα, ἔστω καὶ ὡς ἀναγκαῖον κακόν, μήπως ἡ ἔλλειψις τοῦ βασιλικοῦ ὀνόματος, ἤθελε συνεπαγάγῃ, ἐν τῇ ἀθλίᾳ θέσει εἰς τὴν περιήλυθον, καὶ τὴν ἔλλειψιν τοῦ πρᾶγματος, καὶ ἀντικαθιστῶσα τὸ χάος καὶ τὸν ὄλεθρον, ἅτινα βῆσκανος δαίμων πρὸ πολλοῦ παρασκευάζει, ἀπολεσῇ διὰ παντός καὶ τὴν μικρὰν καλύβην, ἣν οἱ πατέρες μας μετὰ τοσοῦτων θυσιῶν καὶ αἱμάτων ἀνήγειραν. Ἡ δημοκρατία, φίλε μου, ὡς ἀπλοῦν φρόνημα καὶ εἰλικρινῆς πεποιθήσις, εἶναι παντοῦ καὶ πάντοτε σεβαστὴ, καὶ ἴσως ἀναγκαῖα καὶ ὠφέλιμος ὡς ζώπυρον, καθὼς εἶναι καὶ πᾶσα ἑτέρα εἰλικρινῆς καὶ ἐντιμὸς πολιτι-

κῆ δοξασία, ἀλλ' ἡ ἀνακέρυξις αὐτῆς σήμερον ἐν Ἑλλάδι καὶ ἡ κατάργησις τῆς Βασιλείας, ἔστω καὶ ὡς φόβητρον ἢ μέσον ἀντιπολιτεύσεως, ἀν δὲν ᾗται ξενικὴ εἰσήγησις ἢ προδοσία, ὡς ἤθελεν εἶσθαι καὶ ἡ Ὀμοσπονδία, εἶναι τοῦλάχιστον αὐτόχρημα μωρία καὶ ἐθνοκτονία, διότι σὺν τοῖς ἄλλοις ἤθελεν εὐρεθῆ ἐντὸς τῶν περιστοιχούντων αὐτὴν μεγάλων κρατῶν, ὡς μικρὰ μέλισσα ἐντὸς μεγάλης σφηκιᾶς.

Ἄλλ' ἐνῶ ἡ ἀκρατος δημοκρατία ἔργῳ διέπει σήμερον δυστυχῶς τὰς τύχας μας, ποῖον τοῦλάχιστον ἀντίσταθμον, ἢ ποία πατριωτικὴ ἀφοσίωσις, ἢ ποία διάνοια, δὲν λέγω ἔκτακτος καὶ ὑπερφυῆς, ἀλλ' ἐνιαία, συνετὴ καὶ διαρκὴς ἴσταται ἐπὶ κορυφῆς τῶν πραγμάτων, ἐποπτεύει ἢ διευθύνει αὐτὰ καὶ γορηγεῖ ἐνότητά ἐν τῇ σκέψει καὶ ἐνεργείᾳ, τύπον μονιμότητος ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ ὁμοιόμορφον εὐρυθμίαν εἰς τὰ εἰσέτι ἀμόρφωτα δημόσια ἔθνη; — Οὐδεμία. Ἀπεναντίας ἤθελεν εἶπῃ τις, ὅτι ὑπάρχει διάνοιά τις ἀφανὴς καὶ σατανικὴ, ἣτις λίαν ἐντέχνως παρωθεῖ τὰ πάντα πρὸς τὴν βαθμιαίαν ἀποσύνθεσιν καὶ καταστροφὴν! Μόναί αἱ πολυκέφαλοι φατρίαί, συνεργόμεναι περιοδικῶς ἐντὸς τοῦ Βουλευτικοῦ περιβάλλου, ἀλληλομαχοῦν ἀδιακόπως καὶ ἀποκλειστικῶς περὶ τῶν λαφύρων τῆς Ἐξουσίας, ἀναβιβάζονται ἐφημέρως καὶ καταβιβάζονται ἐξ αὐτῆς, διευθύνουν, διοικοῦν, καὶ μεταδίδουν πᾶσαν κίνησιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Δύναται λοιπὸν νὰ ὑπάρξῃ δημοκρατικωτέρα ταύτης πολιτεία; — Ἄπαντες συσκέπονται, ἐνεργοῦν, ἐπιτηροῦν, δικάζουν, ἐκτελοῦν καὶ, καὶ . . . Ἄλλὰ δύναται νὰ δοθῇ καὶ κοινωνία ἐγκανυχωμένη, ἐπὶ εὐνομίᾳ, μᾶλλον ἀκανόνηστος, συγκεχυμένη, ἄστατος καὶ ἀκατανόμαστος ἀπὸ τῆν ἡμετέραν, εἰς ἣν πλειότεραι εἶναι σχεδὸν αἱ

διοικοῦσαι κεφαλαὶ ἀπὸ τὰς διοικουμένας; — Ἐγὼ βεβαίως διστάζω νὰ τὸ πιστεύσω.

« . . . . . Ἐν μυρίῳ στρατεύματι

» Ἀκόλαστος ὄχλος, ναυτικὴ τ' ἀναρχία,

» Κρείσσων πυρός· κακός δ' ὁ μὴ τι δρῶν κακόν. »

Ὁ ἀνώμαλος καὶ ἀνήσυχος αὐτὸς βίος, ὅστις ἀεννάως σχεδὸν διασαλεύει τὰ πάντα, εἶναι καὶ ὄλως ἀφανὴς καὶ ἀθλιος, διότι δὲν ἀντομείβεται τοῦλάχιστον ἐκ τοῦ δραστηρίου ἐκείνου πνεύματος, τοῦ τολμηροῦ χαρακτήρος καὶ τῆς ἰσχυρᾶς θελήσεως, ἐξ ὧν ἐντιμοποιοῦνται, κλείζονται καὶ μέχρι τινὸς εὐτυχοῦν τὰ ἔθνη. Ἐκαστον ἄτομον θεωρεῖ μὲν ἴσως ἑαυτὸ, ὡς μέλος αὐτοτελοῦς κυριαρχίας, ἀλλ' ἀγνοεῖ εἰσέτι ὅτι τὸ μεγλειόν του, ἐπισυνάπτεται μὲ τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν δυνάμιν του ἐνώπιον τῶν ἄλλων, καὶ ὅτι ἡ κατάπτωσις αὐτοῦ καὶ τῆς κοινωνικῆς τάξεως εἶναι βεβαία, ὡς ἄκως παύει τοῦ νὰ ᾗται ὁ σκοπὸς τῆς ἰδίας του κυριαρχικῆς ὑπάρξεως, καὶ γίνεται τὸ ὄργανον ἀλλοτρίων φιλοδοξιῶν. Δεινὸν πρᾶγμα εἶναι τῶντι ν' ἀπαγορεύονται τὰ πάντα εἰς μίαν πολιτείαν ἐνεκα ἀνισότητος, ἀλλ' ἔτι δεινότερον εἶναι νὰ ἐπιτρέπωνται τὰ πάντα, ἐνεκα ἰσότητος. Τὰ λοιπὰ ἀκολούθως.

Χαῖρε καὶ εὐδαιμόνει.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΚΟΛΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΔΑΝΤΟΥ.

Κατ' αὐτὰς μᾶς ἀπεστάλη ἡ κατωτέρω μετάφρασις τοῦ Α΄ ἄσματος τῆς Κολάσεως τοῦ Δάντου,

ὅπως καταχωρίσωμεν αὐτὴν ἀνωνύμως εἰς τὸν Αἴνον. Καίτοι δὲν συμμεριζόμεθα τὸ φρόνημα τοῦ μεταφραστοῦ, ὡς πρὸς τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη δημοτικὴν γλῶσσαν, ἣν ἐπεθυμούσαμεν οἷαν ὁ χρόνος μέχρι τοῦδε προήγαγεν, ἤτοι λογιωτέραν καὶ τὴν μέσην τηροῦσαν ὁδὸν, καθὼ ἀξιοπρεπεστέραν καὶ ἀρμοδιωτέραν εἰς ποίησιν σοβαρὰν καὶ ὑψηλὴν, οὐχ ἤττον ὁμως λίαν ἄσμενοι σπεύδομεν νὰ δημοσιεύωμεν αὐτὴν, προτρεπόμενοι ἄλλως ὑπὸ ἰσχυρῶν καὶ ἀποχρῶντων λόγων, ὁποῖοι εἶναι τὸ ὀφειλόμενον πρὸς τὸν ἔξοχον τῆς Ἰταλίας ποιητὴν σέβας, τοῦ ὁποίου αἱ μεταφράσεις καὶ οἱ ὑπομνηματισμοὶ, κατέστησαν πρότινων ἐτῶν ἀκατάσχετος συρμός· τὰ προτερήματα ἅτινα εὐρίσκομεν εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν μετάφρασιν· καὶ ἡ καταλληλότης τῆς ἐποχῆς εἰς ἣν ἐμφανίζεται, διότι ἂν ἡ ἡμετέρα ἐποχὴ δὲν ὑπερβαίνει, τοῦλάχιστον ὁμοιάζει ἐν πολλοῖς μὲ τὴν ὑπὸ τῆς Θείας Κωμωδίας ἀπεικονιζομένην, ἐν τῇ χαοτικῇ καὶ φρικώδῃ τῆς Κολάσεως καταστάσει.

Ὁ μεταφραστὴς παραδίδων ἀνωνύμως εἰς τὴν δημοσιότητα τὸ μικρὸν αὐτοῦ δοκίμιον, ἠθέλησε, νομίζομεν, μετ' ἀξιεπαίνου μετριοφροσύνης νὰ δείξῃ καὶ αἰδημοσύνην τινὰ πρὸς τὸν μέγαν ἀοιδόν, τοῦ ὁποίου τὴν δύσκολον μεταγλώττισιν ἐπεχειρήσατο. Πλὴν τὸ ἔργον αὐτοῦ ἀρκεῖ καὶ μόνον νὰ διεγείρῃ τὸ ἐνδιαφέρον, καὶ νὰ ἐνθαρρύνῃ αὐτὸν εἴτε πρὸς τὴν συνέχειαν τῆς ἐπιχειρήσεως, εἴτε πρὸς τὴν ἐκπόνησιν ἰδίων δημιουργημάτων, ἐξ ὧν μᾶλλον καταμαρτυρεῖται καὶ ἡ πλαστουργικὴ δύναμις, καὶ ἡ γονιμότης τῆς ἐφευρέσεως, καὶ ἡ πρωτοτυπία τῆς φαντασίας.

Καλὰ μὲν καὶ ὠφελίμα εἶναι τὰ ἀλλότρια, πλὴν

ἀσυγκρίτῳ λόγῳ καλῆτερα καὶ ὠφελιμώτερα εἶναι τὰ ἴδια διανοητικὰ προϊόντα· καὶ ταῦτα καὶ ἐκεῖνα καταπλουτίζουν ἐπίσης τὴν Φιλολογίαν· τὰ τελευταῖα ὁμως ἐξυψόνουν καὶ καθιστοῦν αὐτὴν πολυτιμωτέραν, διότι χαρακτηρίζουν τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ πνεύματος, καὶ τὴν ὄντως ἐθνικὴν αὐτῆς φυσιογνωμίαν. Εἶναι δὲ καὶ κοινὸν τὸ λόγιον, ὅτι ὁ ἐξ ἀλλοτρίων τὰ πρὸς τὸ ζῆν ποριζόμενος, εἶναι πάντοτε πένης· μόνος ὁ ἐκ τῶν ἰδίων πόνων διατρεφόμενος, δύναται βαθμηδὸν νὰ ἐξέλθῃ τῆς ὑποτελείας του.

Μ' ὅλα ταῦτα οὔτε τὴν χρησιμότητα, οὔτε τὴν ἀξίαν τῆς προκειμένης μεταφράσεως παραγνωρίζομεν ἢ ἀμφισβητοῦμεν, μάλιστα καὶ λίαν ἐκτιμῶμεν αὐτὴν, φανταζόμενοι τὸν πανίσχυρον οὔτως εἶπεῖν ἀθλητὴν, μεθ' οὗ εἶχεν ὁ μεταφραστὴς νὰ παλαίσῃ, καὶ τὰς ἀπείρους δυσχερείας, ἃς ὤφειλε νὰ ὑπερνικήσῃ, διότι ναὶ μὲν ἀμέτρητοι εἶναι οἱ ἐρμηνευταί, πρὸς τοὺς ὁποίους ἠδύνατο νὰ προσδράμῃ, πλὴν ἡ ποικιλία καὶ ἡ ἀντίθεσις τῶν γνωμῶν αὐτῶν, ὡς καὶ αἱ ἀπέραντοι νυκτογραφίαι των εἶναι τοσαῦται καὶ τοιαῦται, ὥστε ὁ θέλων νὰ διεξέλθῃ καὶ ἀναμοχλεύσῃ αὐτάς, ὀφείλει νὰ διανύσῃ τὸ ἡμισυ σχεδὸν τῆς ἡλικίας του, μὲ κίνδυνον ἐνταύτῳ τοῦ νὰ ἐμπέσῃ πράγματι, ὡς αὐτὸς οὗτος ὁ ποιητὴς ἐν τῇ βιοδρομίᾳ του, « in una selva selvaggia ed aspra e forte, che la diritta via » sarà smarrita », διότι καὶ ὁ χαρακτήρ, καὶ ἡ ἐνότης, καὶ ἡ διάνοια, καὶ ἡ γλῶσσα, καὶ ἡ στιχουργία, καὶ ἡ ὑφὴ τοῦ λόγου τοῦ ποιήματος, λαμβάνουν τόσα σημανόμενα, ὅσοι εἶναι σχεδὸν οἱ Σχολιασταί, μάλιστα πολλάκις τοῦ ἀποδίδουν οὗτοι καὶ ἐννοίας καὶ μυστικολογίας, οἷας, ὡς παρατηρεῖ καὶ ὁ ποσοὺς καὶ τῆς Ἰταλικῆς Φιλολογίας ἐγκρατέστατος Μαρ-